

Hannibal Sehested og hans nærmeste familie

Tredje bidrag*

Af *Åge Fasmer Blomberg*

Rigsskatmester Hannibal Sehested var en kendt skikkelse i Odense, og hans besøg i byen i årene efter 1660 omtales hyppigt af Biskop Laurids Jacobsen Hindsholm og Jens Bircherod. Hannibal Sehested gik i 1620'erne i byens latinske skole, og han boede da hos skolens rektor, Christen Jensen Vejle, men han har formodentlig også fået del i skolens undervisning. Rektor tog sig alvorligt af drengens undervisning og opdragelse; vi har bevaret et brev, som rektor har skrevet til Hannibal, og heri formaner han til under rektors bortrejse ikke at forsømme de kirkelige handlinger og ej heller at glemme at skrive sine latinske og græske stile. Han skulle undgå at bruge hovmodige ord samt afholde sig fra drengestreger, og særlig indskærpede rektor ham, at han ikke måtte strejfe om i porte og gårde.¹

Livet igennem vedligeholdt Hannibal Sehested forbindelsen med Odense og byens rådsaristokrati; særlig tilknytning havde han til skolekammeraten, den senere borgmester Knud Jacobsen Blanckenborg, der kom til at spille en aktiv rolle på rigsdagen i København i 1660. Dette samt at han efter statsomvæltningen blev stærkt benyttet af de nye magthavere,² skyldtes ikke mindst hans forbindelse med rigsskatmesteren.

Hannibal Sehested var i sine sidste år stærkt forgældet og blev hårdt trængt af sine kreditorer, hvoraf nogle også fandtes inden for de odenseanske rådmandslægter som den tidligere generalproviandmester Hans Willumsen; en anden odenseansk kreditor var rådmanden og storkøbmanden Peder Pedersen Lerche, der havde lånt den forgældede adelsmand 923 rd. Også den hamburgske købmand Peter Hansen, der var en rådmandssøn fra Odense, stod Hannibal Sehested i økonomisk forbindelse med.³

*De tidl. bidrag findes i *Fynske Minder* 1974 og *Fynske Aarbøger* 1977.

I marts 1662 skænkede Frederik III St. Knuds kloster med tilliggende bøndergods til rigsskatmesteren, som kongen anså for uundværlig under de vanskelige finansielle forhold; der var imidlertid ved overdragelsen af dette gods knyttet visse betingelser, og da de ikke kunne opfyldes, gik skødet senere tilbage til kongen, der i sommeren 1664 udlagde St. Knuds kloster og gods til admiralitetsråd og landsdommer Jens Lassen.

Han havde tidligere fået udlagt Dalum kloster og gods,⁴ fordi han under svenskekrigene havde lånt kronen mange penge; dette gods lod han sin broder Niels Lassen forvalte.

I foråret 1665 kom Hannibal Sehested med sin familie til Odense; han var da på vej til København efter at have tilbragt længere tid i England som ambassadør. Under opholdet i Odense blev frøken Christiane syg, hvad der for hende medførte et længere ufrivilligt ophold i byen. Da hun senere under besøg i Odense boede hos Elisabeth Mule, der ejede den beldenakske gård på Flakhaven, er det ikke urimeligt at antage, at frøken Christiane opholdt sig hos hende under sin sygdom. På sit sygeleje fik hun bl.a. besøg af den hollandske ambassadør, der var på vej til København, og dertil rejste hun selv, da hun i juni måned var blevet rask.⁵

Under sin sygdom havde frøken Christiane haft brug for hjælp, og blandt dem, der var villige til at gøre hende tjenester, var Niels Lassen; efter hendes ønske skaffede han hende to atlaskesskjorter fra Hamburg; de blev leveret af købmand Peter Hansen, men nåede desværre aldrig frem, fordi posten blev udplyndret i Holsten, så Niels Lassen blev nødsaget til at rekvirere en ny sending, og den var forhåbenligt ankommet, da den hollandske ambassadør var på sygebesøg. De fire skjorter var kostbare; de kostede 24 rdl., og hertil kom så postpenge 1 rdl. 2 mk. Niels Lassen betalte regningen, og i den følgende tid købte han kramvarer til frøken Christiane hos købmand Christen Lauridsen Lee for ialt 148 rd., og pengene blev lagt ud henholdsvis af Niels og hans broder Jens Lassen.⁶

Da Hannibal Sehested i efteråret 1665 forlod landet for at gå som ambassadør til Frankrig, blev hans hustru og datter tilbage og synes at have taget ophold på Fyn; her havde frøken Christiane fået udlagt herregårdene Tybrind, Vejlegård og Lundegård som arvepart efter sin moder, men den sidstnævnte var dog i 1664 blevet mageskiftet med Iversnæs, det nævrende Wedellsborg. Frøken Christiane kunne således under man-

dens fraværelse vedligeholde forbindelsen med sin bekendtskabskreds, hvortil også hørte brødrene Jens og Niels Lassen; der er derimod ikke bevaret vidnesbyrd om nogen personlig forbindelse med Hannibal Sehesteds protégé, Knud Jacobsen Blanckenborg, tværtimod omgikkedes hun venskabeligt med borgmesterens fjender, brødrene Lassen, da striden rasede i Odense mellem borgerskabet og borgmesteren,⁷ ja, hun førte tilmed proces mod borgmesteren og hans søn Peder Blanckenberg, der havde været ridefoged på Iversnæs.⁸

Bekendtskabet med brødrene Lassen bragte frøken Christiane i forbindelse med tolder Christen Westesen, der senere blev Odenses borgmester. Christen Westesen var i 1662 kommet til byen som tolder, anbefalet af Jens Lassen, og samme år blev han i Dalum kirke viet til Anna Olufsdatter Borch, søster til den berømte læge Ole Borch og datter af sognepræsten i Nørre Bork,⁹ Jens og Niels Lassens fødesogn; formentlig opholdt den forældreløse pige sig hos Niels Lassen på Dalum kloster. I 1666 fik ægteparret deres første søn, der d. 27. juli blev døbt i St. Knuds kirke og »båret af Christiane, Hannibal Sehesteds, frøken Christiane gik hos«. ¹⁰ Drengen fik navnet Valdemar Christian og blev formentlig opkaldt efter Frøken Christianes broder, greve Valdemar Christian, der var faldet i Polen i svensk tjeneste i 1656; blandt fadderne var Niels Lassen.

I de følgende år stod frøken Christiane stadig i forbindelse med brødrene Lassen. I efteråret 1667 leverede Niels Lassen såsæd fra Dalum kloster til Tybrind, 27¹/₂ td. rug, og i et brev fra København fra november samme år takkede frøken Christiane for sædekornet og lovede at betale det, men der var leveret mere korn end de 27¹/₂ td., og hun så gerne, at det overskydende korn gik tilbage til Niels Lassen. Det fremgår desuden af brevet, at hun havde lånt 1065 dl. af Niels Lassen, og dem tilbød hun at give ham papir på; til sidst anmodede hun ham om at lade en seng gøre til hende, mage til den, hun sidst havde set hos Elisabeth Mule. Hun ville enten selv levere tømmeret til den eller også betale med rede penge. I de følgende år gjorde Niels Lassen stadig frøken Christiane tjenester og lagde penge ud for hende for varer hos købmænd og for arbejder hos håndværkere. Han betalte således guldsmeden Simon Mathiesen for sølvspænder og armbånd, og han betalte for kramvarer af forskellig slags, der var leveret af borgmester Jacob Ross i Fredericia og af købmændene Christen Lauridsen Lee og Christen Hansen Lime i Odense, desuden for

lærred hos købmand Christen Ibsen Mølmark i Fåborg. Niels Lassen betalte også for hende en hjulmand i Åsum for reparation af grevindens »karm« og postvogn, samt sadelmager Joachim Schultz i Odense, der havde leveret remme til en vogn og til seks heste.¹¹

Da frøken Christiane døde i foråret 1670, skyldte hun stadig Niels Lassen disse penge.

Efter frøken Christianes død hørte svigersønnen, greve Wedell megen snak om, at brødrene Lassen mente, de havde penge tilgode hos ham, dels for regninger, de havde betalt for frøken Christiane, dels for penge, de havde lånt hende og endelig for et forløfte til købmand Peter Hansen i Hamburg.

Resultatet af al den snak blev, at greve Wedell gentagne gange henvendte sig til brødrene for at få at vide, hvad deres fordringer egentlig gik ud på, og greven erklærede, at var de berettigede, ville han betale, hvad han var skyldig. Han fik imidlertid aldrig de ønskede oplysninger og så derfor ingen anden udvej end at henvende sig til kongen, og i august 1673 anmodede han om nedsættelse af en kommission, der kunne afgøre sagen mellem ham og brødrene Lassen, og som sine repræsentanter i kommissionen udbad han sig dr. med. Christopher Balslev og den tidligere borgmester i Odense Knud Jacobsen Blankenborg.¹² Det trak imidlertid ud med nedsættelsen af kommissionen, men endelig var den en kendsgerning i slutningen af året. Grev Wedell fik dog ikke alle sine ønsker opfyldt, idet Knud Jacobsen Blankenborg ikke blev medlem af kommissionen; i stedet for ham blev beskikket amtsskriver Jens Eriksen Westengaard. Han og Christopher Balslev skulle sammen med de to medlemmer af kommissionen, som brødrene Lassen udpegede, enten stifte forlig eller dømme parterne imellem; de skulle derfor stævne parterne for sig og tillige købmand Peter Hansen af Hamburg.¹³

Den 10. januar 1674 skrev Christopher Balslev og Jens Eriksen Westengaard til Jens og Niels Lassen og bad dem udpege deres medlemmer af kommissionen; deres skrivelse blev forkyndt for Niels Lassen på Hindsgavl d. 17. januar, og han svarede da, at han ville give besked, når han havde talt med sin broder; en halv snes dage efter sendte grev Wedell en af sine tjenere til Niels Lassen, som han traf i Middelfart i Thomas byfogeds hus, og Niels Lassen meddelte da tjeneren, at den obligation, frøken Christiane havde udstedt til ham, havde han overdraget til sin

*Christiane, grevinde af Slesvig
og Holsten, 1626–1670 (Malet af
Abraham Wuchters, Ovesholm,
Skåne).*

broder, og greve Wedell skulle få nøjagtig besked, når Jens Lassen kom hjem fra København.¹⁴ Som deres medlemmer af kommissionen udpegede brødrene dr. med. Christian Luja og tolder Christen Westesen, men da Christian Luja bad sig fritaget, blev i hans sted beskikket vicebiskop Rudolf Moth.

Den 30. januar 1674 stævnedes kommissionen så parterne samt købmand Peter Hansen af Hamburg til at møde i Adelen's gaard i Odense d. 23. marts kl. 9. Dagen før det berammede kommissionsmøde var købmand Peter Hansen i Odense, og herfra ansøgte han kongen om yderligere at få beskikket to medlemmer af kommissionen, der kunne dømme mellem ham og brødrene Lassen, da han med hensyn til Vejlegård følte sig dårligt behandlet af Jens og Niels Lassen, og som sine repræsentanter i kommissionen udbad han sig den tidligere borgmester Knud Jacobsen Blanckenborg og rådmænd Erik Nielsen.¹⁵ Peter Hansen fik for så vidt sit ønske opfyldt, som kongen bestemte, at kommissionen også skulle dømme i sagen mellem ham og brødrene Lassen, men det blev overladt til dr.

med. Christopher Balslev og amtsforvalter Jens Eriksen Westengaard også at repræsentere ham.¹⁶

Som tidligere nævnt havde købmand Peter Hansen af Hamburg været en af Hannibal Sehesteds kreditorer; i 1661 fik han tildømt 3818 rdl., som Hannibal Sehested skulle betale på Kirsten Munks arvingers vegne, bl.a. en gæld fra svogeren greve Valdemar Christian på 3200 rdl. samt leje af pakker og kister, der havde stået i hans hus i 7 år, brevpenge og urtefrø sendt til Boller for 138 rd. og endelig efter regning for fru Kirstens begravelse 480 rd.¹⁷ Efter mandens død i efteråret 1666 så frøken Christiane sig tvunget til at skille sig af med Vejlegård. Ved skøde, dateret Odense d. 20. februar og læst på Fynbo landsting d. 6. marts 1667, overdrog hun Vejlegaard med tilliggende grund, der blev takseret for 36 td. htk., til købmand Peter Hansen. Med hovedgården fulgte 2 fæstegårde og 10 gadehuse i Vejle.¹⁸

Den 23. marts 1674 holdt så kommissionen sit første møde i Adelen's gård i Odense.¹⁹ På mødet anmodede greve Wedells fuldmægtig Hans Knudsen om, at alle de krav måtte blive fremlagt, som Jens og Niels Lassen mente at have på Hannibal Sehested, frøken Christiane og grevinde Wedell. Jens Lassen var imidlertid ikke til stede, men hans fuldmægtig kunne dog meddele, at han var på hjemvejen fra Snapstinget i Viborg, og at han håbede at kunne være nærværende ved kommissionens næste møde. Den følgende dag blev frøken Christianes obligation på 1000 rdl. til Niels Lassen præsenteret; den var dateret Tybrind d. 24. juli 1668 og skulle betales førstkommende tyvendedags jul med halvandet års rente.

Kommissionens tredje møde fandt sted d. 27. marts, og ved den lejlighed krævede Niels Lassen den forfaldne obligation tillige med renterne betalt, og i henhold til et brev til ham fra frøken Christiane, dateret København d. 23. november 1667, krævede han yderligere 65 rdl. Også Jens Lassen var nu til stede, og han indgav en fordring, der vedrørte Vejlegård. Denne gård havde frøken Christiane skødet til Peter Hansen, og denne havde solgt den til ham; han opgav hovedgårdens takst til godt 37 td. htk., og hver td. htk. anslog han til 45 rdl. Bygningen, Caspar Markdanners trefløjede gård, samt en del huse, der brugtes til avl, vurderede han til 1000 rdl.; ialt var hans fordring på 4130 rdl., men han krævede desuden renter af dette beløb fra d. 6. marts 1667, da frøken

Christianes skøde til Peter Hansen var blevet læst på Fynbo landsting, og til d. 6. marts 1674, ialt 2079 rdl., så hele hans fordring beløb sig til 6209 rdl., og såfremt greve Wedell var villig til at betale dette beløb, »som dog fra hans sl.moder herrører«, kunne greven straks få skødet udleveret, hvis ikke, så ville Jens Lassen holde sig til købmand Peter Hansen, der havde solgt ham gård og gods. Det har ikke været muligt at finde noget skøde fra Peter Hansen til Jens Lassen.

Kommissionen holdt nu en pause, og den mødtes først igen d. 10. april. Jens Lassen mødte ikke, da han var i København, og et nyt møde blev da fastsat til d. 13. april. På dette møde mødte Jens Lassen op og gjorde opmærksom på, at hans tjener Mads Clemmensen, der havde de fleste breve og dokumenter vedrørende fordringerne på grev Wedell og hans familie hos sig, var i Lübeck og var desværre ikke nået frem på grund af isvanskeligheder. På mødet blev læst frøken Christianes skøde til Peter Hansen, men mere skete der ikke, og på grund af den forestående påske blev det næste møde udsat til den 27. april.

På mødet d. 27. april kom Niels Lassen endelig frem med alle de regninger, han påstod at have betalt for frøken Christiane; ialt krævede han 901 rdl. 3 mk. 5 sk. Et nyt møde blev fastsat til d. 4. maj, men da Jens Lassen ikke mødte, blev mødet udsat til kl. 13 samme dag, og da indfandt admiralitetsråden sig endelig. Greve Wedell anerkendte frøken Christianes obligation på de 1000 rdl., men han nægtede at betale renterne, da Niels Lassen vidste, at greven som arving var den, der skulle betale, men Niels Lassen havde aldrig krævet ham for pengene før nu. De kongelige kommissærer i boet efter rigsskatmester Hannibal Sehested havde den 24. juli 1667 indkaldt som kreditorer i boet Niels Sehested, Niels Lassen, købmand Christen Lime og Hans Willumsen, de to sidstnævnte begge fra Odense, til at møde i København den 3. september, og denne indkaldelse var blevet forkyndt for Niels Lassen d. 14. august, men han var ikke mødt.

Grev Wedell krævede derefter, at frøken Christianes skøde til Peter Hansen af Hamburg skulle lægges frem, thi hvis det var udstedt i februar 1667, så ville han gøre opmærksom på, at »min sl. fru moder som enke sad i uforseglet og uregistret og uskiftet bo«, og yderligere forklarede greven, at han i sin svigermoders bo havde fundet to af Jens Lassens forskrivninger til Hannibal Sehested; ialt lød de på 7500 rdl. og var

dateret henholdsvis den 9. maj 1662 og den 7. april 1664. Den ene forskrivning, der var på 4000 rdl., skulle Jens Lassen betale for Hannibal Sehested til Gabriel Marselis.

Jens Lassen påstod, at han ikke var Hannibal Sehested noget skyldig, og han fremviste en obligation, der var dateret den 9. maj 1662 og udstedt til Melchior Seidler, borger i København. Den lød på 3500 rdl., der skulle betales d. 1. maj 1663, samt en anden obligation på 4000 rdl., der var dateret d. 27. april 1664 og udstedt til Gabriel Marselis; for dette beløb havde Jens Lassen måttet pantsætte 130 td. htk. på Fyn, dels i Brenderup sogn i Brenderup by og i Åhøjrup, og dels i Vejlbj sogn i Røjle og Staurby. Ydermere beviste Jens Lassen, at han d. 20. juni 1665 havde betalt Gabriel Marselis 240 rdl. i rente samt afbetalt 2000 rdl. af kapitalen, og den 11. juni 1666 havde han betalt Marselis 1000 rdl., og de sidste 1000 rd. var blevet betalt d. 1. juni 1667. En kvittering, dateret København d. 28. september 1663 og udstedt af Hannibal Sehested fortæller os, hvorfra dette beløb på 7500 rdl. stammede.

Som tidligere nævnt havde kongen under d. 18. marts 1662 foræret Hannibal Sehested og hans arvinger St. Knuds kloster og gods;²⁰ et par måneder efter var Hannibal Sehested rejst ud på sin store ambassaderejse til Vesteuropa, der skulle komme til at vare i to år. Udturen gik over Fyn, og fredag før pinse kom rigsskatmesteren til Odense; dagen efter traf han biskop Laurids Jacobsen Hindsholm på St. Knuds kirkegård (Klingenberg) og talte med ham, og samtidig benyttede han lejligheden til at se St. Knuds kloster.²¹

Et halvt år efter at rigsskatmesteren havde forladt landet, fik Henrik Gyldenstjerne og Christian Urne en kongelig befaling om at overlevere St. Knuds kloster til landsdommer Jens Lassen, der skulle forvalte godset i rigsskatmesterens fraværelse, hvad han da også gjorde; Hannibal Sehested skulle dog i to år nyde de visse og uvisse indtægter af godset. Den 12. marts 1664 kom Hannibal Sehested fra Frankrig til København, og den 27. april meddelte Jens Lassen ham, at »forleden års afgift« var blevet betalt til Gabriel Marselis på nær 500 rdl. Disse resterende 500 rdl. samt det sidste års afgift 3500 rdl., ialt 4000 rdl., var efter Hannibal Sehesteds ordre blevet betalt til Gabriel Marselis, og den 28. september kvitterede rigsskatmesteren som nævnt for jordebogens visse og uvisse indkomster,

som han efter kongelig bevilling havde måttet nyde fra 1. maj 1662 til 1. maj 1664.

Den 4. maj 1674 forelå endelig kommissionens afgørelse af striden mellem greve Wedell og brødrene Lassen. Grev Wedell blev dømt til at betale frøken Christianes obligation på de 1000 rdl., men han blev frikendt for at betale de 65 rdl. med påløbende renter, som Niels Lassen yderligere havde krævet på grundlag af frøken Christianes brev af 23. november 1667, dels fordi det ikke siges, om det er 1065 rigsdaler eller sletdaler, dels fordi brevet er ældre end obligationen. Man måtte nemlig gå ud fra, at hele det skyldige beløb var blevet indført i obligationen. Niels Lassens krav på 901 rdl. 3 mk. 5 sk. blev afvist, da der ikke for kommissionen var fremlagt en ordre fra frøken Christiane om de omtalte regningers betaling. Grev Wedell skulle derimod betale de 27½ td. rug, som frøken Christiane havde lånt ifølge hendes brev af 23. november 1667. Hvad Jens Lassen angår, så blev han dømt til at betale de 7500 rdl., da det ikke klart fremgik af obligationerne til Seidler og Marselis, at beløbet var afgiften af St. Knuds kloster.

Jens Lassen var i allerhøjeste grad utilfreds med kommissionens afgørelse i striden mellem ham og grev Wedell, og om efteråret stævnedes han greven til Wedellsborg birketing og til at møde for Hofretten på Københavns slot.²² Da Hofretten afviste sagen, stævnedes Jens Lassen påny greven til birketinget og til at møde for Hofretten,²³ men da havde grev Wedell indstævnet kommissionsdommen for Højesteret for at få en endelig afgørelse af sit mellemværende med Jens Lassen.²⁴

Grev Wedell var utilfreds med, at kommissionen havde dømt ham til at betale de 27½ td. rug, når den havde frikendt ham for at svare til de 65 rdl. ifølge frøken Christianes brev til Niels Lassen af 23. november 1667, og der var da heller ikke i brevet nævnt nogen sum for kornet, og først senere havde frøken Christiane udgivet sin obligation til Niels Lassen, så al frøken Christianes gæld til Niels Lassen måtte være indbefattet i obligationen, og Niels Lassen kunne derfor ikke rejse noget krav på grundlag af frøken Christianes brev, men bortset herfra ønskede grev Wedell kommissionsdommen konfirmeret.

Under behandlingen af sagen i Højesteret fremlagde Jens Lassen de to obligationer af henholdsvis d. 9. maj 1662 og d. 27. april 1664 samt sin skrivelse til renteskriver Claus Jørgensen, der var dateret København d.

20. august 1674. I sin skrivelse havde Jens Lassen stillet renteskriveren følgende spørgsmål:

1. Om obligationerne ikke var udgivet på årsafgiften af St. Knuds kloster 1662–64, og om Jens Lassen havde haft andet at forvalte for Hannibal Sehested end St. Knuds kloster?

2. Om Jens Lassen ikke på to tidspunkter havde betalt to års afgift af St. Knuds kloster, først 3000 rdl. og siden 4000 rd., til Gabriel Marselis og givet Claus Jørgensen kvittering for, at 7000 rdl. var blevet afbetalt på Hannibal Sehesteds gæld til Gabriel Marselis?

3. Om der ikke blev gjort undskyldning, da Jens Lassen betalte Marselis og fordrede obligationerne tilbage, men ikke kunne få dem, fordi de ikke var til stede, og om Jens Lassen da ikke fik en kvittering for de to års afgift af St. Knuds kloster, og om renteskriveren erindrede, at Jens Lassen nogensinde havde afkrævet ham obligationerne, og om han da ville have nægtet at give Jens Lassen dem?

Renteskriver Claus Jørgensens svar på disse spørgsmål er dateret d. 1. juli 1675. Han erkender, at obligationerne på de 7000 rdl. vedrørte afgiften af St. Knuds kloster fra Philip Jacobi (1. maj) 1662 til årsdagen 1664; han havde selv konciperet obligationen på det første års afgift og ladet den lyde på Melchior Seidlers navn efter ordre fra Hannibal Sehested, før denne rejste til udlandet.

Hannibal Sehested ville med denne obligation betale, hvad han var Melchior Seidler skyldig. Renteskriveren havde derefter sat sig i forbindelse med Seidler, men denne ville ikke modtage obligationen, hvorfor Hannibal Sehested havde taget obligationen til sig som en forsikring i stedet for en kontrakt om afgiftens størrelse og betaling, indtil han kom tilbage i 1664, hvor da det andet års afgift af St. Knuds kloster, 3500 rdl., var forfalden.

Landsdommer Jens Lassen havde så efter Hannibal Sehesteds anmodning betalt det første års afgift til afdøde Gabriel Marselis i Holland, nemlig 3000 rdl., og i 1664 havde Jens Lassen efter sit løfte til rigsskatmesteren betalt de resterende 4000 rdl. til Gabriel Marselis, hvad der var blevet anført på obligationen i Claus Jørgensen kontor på Rentekammeret d. 27. april 1664.

Jens Lassen havde måttet give Gabriel Marselis en obligation med

*Grev Wilhelm Frederik
Wedell-Wedellsborg, 1640–1706
(Kopi af A. Dorph efter Abraham
Wuchters 1902, Frederiksborg
Museum).*

jordegods til underpant, førend denne ville antage obligationen for god betaling af Hannibal Sehested.

Den 18. juli 1664 var der så sket afregning i København mellem Hannibal Sehested og Gabriel Marselis d. y. på sin faders vegne, hvor da de to obligationer på tilsammen 7000 rdl. blev antaget for god betaling; afregningen var blevet underskrevet af Gabriel Marselis og var blevet indført i en sort, indbunden bog, som Claus Jørgensen mente nu måtte være i grev Wedells besiddelse; renteskriveren havde selv affattet afregningen. Hvorledes Jens Lassen havde indfriet sin obligation på 4000 rdl. med jordegods som underpant til Gabriel Marselis, det måtte han selv forklare. Hvis Jens Lassen efter at have gjort regnskab for årsafgiften havde krævet sine to obligationer tilbage, ville Claus Jørgensen ikke have nægtet ham dem, da de havde været i hans varetægt fra 1664 og til 1667.

Jens Lassen havde imidlertid aldrig krævet at få dem udleveret, og derfor havde renteskriveren i 1667 overladt dem til frøken Christianes fuldmægtig Hans Knudsen og havde sagt til ham, at obligationerne var betalt til Gabriel Marselis. Andre pengemellemværender mellem Hannibal Sehested og Jens Lassen kendte Claus Jørgensen ikke til, men kun til det, der angik St. Knuds kloster og gods, som i 1664 var blevet udlagt til Jens Lassen.

I den sorte indbundne bog fandtes også kvitteringen på de 3000 rdl., som sl. proviantskriver Hans Hansen havde betalt på Hannibal Sehesteds vegne, da Melchior Seidler i 1662 ikke havde villet acceptere Jens Lassens obligation.

Den 26. juli 1675 dømte Højesteret i sagen. Kommissionsdommens 1. og 2. post blev konfirmeret. Angående den 3. post fastslog dommen, at såfremt grevinde Wedell vedgik, at hun og hendes moder havde fået de omtalte varer, eller Niels Lassen kunne bevise, at de var anvendt til nytte for grevinden og hendes moder, da burde grev Wedell betale Niels Lassens fordringer, men hvis grevinden benægtede at have modtaget varerne, og Niels Lassen ikke kunne bevise, at varerne var til grevinden og hendes moder, da blev greven fri for at betale Niels Lassen. Kommissionens afgørelse af lånet af de 27 $\frac{1}{2}$ td. rug blev stadfæstet, og vedrørende punkt 4. blev Jens Lassen frifundet, og grev Wedell dømt til at betale sagens omkostninger, og da grevens fuldmægtig Hans Knudsen ikke kunne være uvidende om, hvordan det forholdt sig med obligationerne, så blev han dømt til at give 50 rdl. til Kvæsthuset.

Kommissionen havde som omtalt også skullet tage stilling til uenigheden mellem købmand Peter Hansen af Hamburg og landsdommer Jens Lassen angående Vejlegård.

I et af kommissionens møder havde Jens Lassen fremvist en forskrivning, der var udstedt til ham af Peter Hansen d. 30. januar 1668 i Viborg;²⁵ i denne forskrivning lovede Peter Hansen at give Jens Lassen skøde på Vejlegård og underliggende gods, der var skødet til ham af frøken Christiane. Her over for havde Peter Hansen hævdet, at Jens Lassen havde ladet dette skøde fra frøken Christiane udgive i hans (Peter Hansens) navn, og at han aldrig havde set det eller været vidende om det. Landsdommer Jens Lassen havde da også måttet vedgå, at dette skøde

fra frøken Christiane til Peter Hansen af 20. februar 1667 var i hans besiddelse. Den 4. maj 1674 havde kommissionen dømt, at intet var forelagt for den, der svækkede Peter Hansens forskrivning, og følgelig måtte han efterkomme den, og Jens Lassen skulle levere frøken Christianes skøde af 20. februar 1667 til Peter Hansen.

For kommissionen havde Peter Hansen forevist en obligation, der var dateret d. 13. januar 1667, og som Jens Lassen havde udstedt til ham på frøken Christianes vegne. Frøken Christiane havde oprindelig skyldt Peter Hansen 2005 rdl., og heraf stod endnu i 1667 1500 rdl. ubetalt, og dette beløb lovede Jens Lassen at betale til Peter Hansen, som om det var hans egen gæld, halvdelen af kapitalen, d.v.s. 750 rdl. samt et års rente 6 %, i Odense til den 20. dags jul 1668 og resten til 20. dags jul 1669.

Kommissionen havde dømt, at Jens Lassen skulle svare til, hvad der endnu ikke var betalt af dette beløb samt, hvad han eventuelt efter regnskab måtte være Peter Hansen skyldig.

Denne kommissionsdom var Peter Hansen lidet tilfreds med, og nogle år efter i maj 1679 stævnedes han kommissionsmedlemmerne og deres arvinger for Højesteret samt landsdommer Jens Lassen, greve Wilhelm Friedrich Wedell til Wedellsborg og Peter Klingenberg til Vejlegård. Peter Hansen ønskede kommissionsdommen angående skødet på Vejlegård kendt magtesløst, dommens 2. post angående obligationen stadfæstet, og Jens Lassen tilkendt at udrede sagens omkostninger.

I Højesteret påstod Peter Hansen, at Jens Lassen »mig uafvidende i mit navn havde taget skøde af grevinde Christiane på Vejlegård med en del gods og ligeledes uden mit vidende havde ladet skødet læse og protokollere ved Fynbo landsting«. Alt dette havde Jens Lassen gjort uden hans begæring eller ordre. Jens Lassen havde i et kommissionsmøde indrømmet, at skødet var i hans varetægt, men det var aldrig blevet vist til Peter Hansen, hvad der dog burde have være sket, så han kunne vide, hvad og hvor meget han var berettiget til i Vejlegård og kunne skøde. Når dette skøde blev udleveret til ham, og når Jens Lassen beviste, at han havde givet ham nøjagtig betaling, forpligtede han sig til ifølge sin forskrivning at give Jens Lassen skødet igen. At han ikke havde fået nogen betaling af Jens Lassen, kunne man se deraf, at Jens Lassen, »som er en klog mand«, ikke vil betale en sådan kapital, som han nu beregner Vejle-

gård og gods til, nemlig 6200 rdl. uden at tage kvittering eller skøde, men nu var der gået 11 år, uden at hverken skøde eller kvittering var blevet afkrævet ham.

For højesteret fremhævede Peter Hansen endvidere, at Vejlegård og gods hen imod 5 måneder efter grevindens skøde af 20. februar 1667 var blevet udlagt til borgmester Niels Hansen og interessenter, og da borgmesteren og hans »successor« Peter Klingenberg havde haft gård og gods i godt 10 år, uden at nogen havde gjort krav på gården, så ville det være lige så umuligt for ham (Peter Hansen) at skøde Vejlegård og gods til Jens Lassen, som det ville være for Jens Lassen at skaffe ham (Peter Hansen) grevindens skøde på så meget jord af Vejlegård og gods, som svarede til 6200 rdl., eller bevise, at et sådant beløb var betalt til Peter Hansen.

Peter Hansen havde stolet på, at han sagtens kunne udgive sin forskrivning til Jens Lassen, når denne overleverede ham grevindens skøde og gav ham nøjagtig betaling for så meget gods, som hans fordring lød på, så kunne han let tilskøde og hjemle Jens Lassen dette gods. Hvordan Jens Lassen nu kunne beregne samme gård og gods til 6200 rdl. og fordre en sådan sum af ham, kunne han ikke begribe, da der kun tilkom ham 1500 rdl. hos grevinden. Han mente derfor ikke, at han var forpligtet til at give Jens Lassen skøde på mere, end hvad der svarede til grevindens skøde af 20. februar 1667, og såfremt Jens Lassen ikke var i stand til at give ham dette skøde, så krævede han sin forskrivning tilbage samt betaling af 1500 rdl. med forfalden rente fra d. 20. februar 1667, da Jens Lassen skriftligt havde erklæret, at han på Peter Hansens vegne havde fået »sådan satisfaction«, som han var tilfreds med.

Blandt de indstævnedes for Højesteret var også greve Wedell, hvis sagsfører foreviste et brev fra Jens Lassen til kommissærerne i boet efter Hannibal Sehested, og det var dateret Christianshavn d. 10. marts 1671. Ifølge dette brev havde kommissærerne i 1667 på grevinde Christianes vegne forespurgt Jens Lassen, om han ville være tilfreds med, at Vejlegård mm., der var skødet til Peter Hansen af Hamburg, og hvori Jens Lassen var berettiget, blev udlagt til grevindens kreditorer, da kommissærerne stod i forhandling med nogle af dem, og de var villige til at tage hele godset. Kommissærerne forlangte, at Jens Lassen indleverede skødet til dem. Jens Lassen havde givet sin tilladelse til, at Vejlegård med gods

blev udlagt til disse kreditorer; han selv ville ikke have anden sikkerhed end rede penge eller beholde skødet, til han var blevet nøjagtig »kontoret«. Resultatet var blevet, at Jens Lassen havde beholdt skødet.

Hvad er nu baggrunden for Jens Lassens brev af 10. marts 1671? Ja, så må vi, som det fremgår af brevet, gå tilbage til året 1667. Få måneder efter at frøken Christiane havde udstedt sit skøde på Vejlegård med tilliggende gods, blev hun så hårdt trængt af kreditorerne, at hun anmodede kongen om, at kreditorerne måtte få udlæg i hendes jordegods uden rettergang og proces, hvad der blev bevilliget under forudsætning af, at de ikke rejste begrundede krav om betaling i rede penge. Som kommissærer i boet udnævntes Christopher Parsberg til Jungshoved og Jørgen Redtz til Vedø, der udlagde Vejlegård og gods til adskillige kreditorer. Skødet er dateret København d. 10. september 1667 og læst på Fynbo landsting d. 16. oktober s.å. Vejlegård blev da vurderet til 36 td.htk. og bøndergodset til 328 td. htk., og hver td. htk. i hovedgård og bøndergods blev ansat til 40 rd.; ialt udlagdes for 13.160 rdl., men da kreditorernes fordringer lød på 13.219 rdl., måtte frøken Christiane kontant betale 59 rdl.²⁶

Hvem var så disse kreditorer, der i 1667 fik udlagt Vejlegård og bøndergods? De var for størstedelen hjemmehørende i Norge, Hamburg, Köln og København; en enkelt odenseaner var der dog også blandt dem, nemlig købmand og rådmand Christen Hansen Lime. Hans fordring skyldes formentlig varer leveret til frøken Christiane; Peter Hansen var ikke blandt disse kreditorer. Endvidere fremlagde grevens sagfører en beskikkelse til Peter Hansen, dateret Odense d. 17. marts 1674, d.v.s. ca. 8 dage før kommissionsmødet i Odense d. 23. marts; det fremgår af beskikkelsen, at grevinde Christianes arvinger var ubekendt med, at Peter Hansen havde fået skøde på Vejlegård og noget af godset, og man bad derfor Peter Hansen gøre rede for grevindens gæld til ham.

Peter Hansen forklarede endnu en gang, at da regnskabet blev gjort op mellem grevinden og ham, var hun blevet ham 1500 rdl. skyldig; i forvaring havde han haft nogle kufferter og skrin, som han havde givet til Jens Lassen i Odense efter dennes anmodning tillige med breve og obligationer vedrørende de 1500 rdl., og han havde som tidligere nævnt været ganske uvidende om, at der for denne sum var blevet udstedt et skøde af grevinden.

Blandt de indstævnedede var som omtalt også Peter Klingenberg til Vejlegård, og spørgsmålet bliver nu, hvordan det var gået med Vejlegård, siden gård og underliggende gods i februar 1667 var blevet skødet til Peter Hansen, og siden kommissærerne i september 1667 skødede Vejlegård med bøndergods til adskillige kreditorer. Man kunne vente, at en af kreditorerne havde udkøbt de andre, men det ved vi intet sikkert om. Ganske vist påstod købmand Peter Hansen i sit indlæg for Højesteret, at Vejlegård og gods fem måneder efter frøken Christianes skøde til ham var blevet udlagt til borgmester Niels Hansen og interessenter, men som vi har set, nævnes han ikke i udlægsskødet. Vi ved i virkeligheden ikke, hvem der ejede Vejlegård i den følgende tid. Først fra 1669 har vi sikkert kendskab til gårdens ejerhistorie. Den 30. august 1669 afstod dr. med. Christian Henriksen Luja i Odense en panteforskrivning på 525 rdl., der var udstedt til ham af Sten Brahe og dateret 5. oktober 1665 til borgmester Niels Hansen til Vejlegård. For beløbet var pantsat 2 gårde i Sallinglunde.²⁷ Niels Hansen var altså i sommeren 1669 ejer af Vejlegård, men hvordan han var blevet det, ved vi ikke, da Fynbo landstings skøde- og panteprotokol intet fortæller derom. Vi kan blot konstatere, at Niels Hansen mellem 10. september 1667 og 30. august 1669 må have samlet gård og gods og derved var blevet gårdens eneejer.

Niels Hansen Smith havde været ridefoged over København og Kronborg len; senere blev han borgmester i Helsingør og 1661 stiftsriver i Bergen.²⁸ Han havde tilknytning til ledende københavnske kredse efter statsomvæltningen 1660, da han var gift med en datter af borgmester Peder Pedersen i København og var svoger til den tidligere odenseanske storkøbmand og rådmand Peder Pedersen Lerche. Niels Hansen var en velstående mand, der i 1656 skænkede en fontelukkelse til St. Olai kirke i Helsingør²⁹ og under svenskekrigene 1657–60 var i stand til at yde kronen lån; lige til 1673 samlede han gods i Sallinge herred til Vejlegård. Hvornår han døde, ved vi ikke, da kirkebogen er gået tabt, men det må være sket senest 1677; da ægtede hans enke Peter Klingenberg, der fra nu af skrev sig til Vejlegård; sønnen af første ægteskab, Peder Nielsen Smith, testamenterede Lundegård, som faderen også ejede, til de fattige i Fyn.

Peter Klingenberg var som nævnt også blandt de indstævnedede, og hans sagfører foreviste nogle breve fra Peter Hansen til borgmester Niels Hansen i Helsingør. Det første er dateret Hamburg d. 1. februar 1673. I

brevet meddeler Peter Hansen borgmesteren, som han kalder »sin kære svoger«, at Jens Lassen havde en af grevinde Christianes obligationer, og Niels Lassen havde fortalt ham, at den var stilet til ham (Peter Hansen); for fire år siden, da han var i Viborg, havde Niels Lassen anmodet ham om at transportere den til Jens Lassen og havde fortalt, at hans broder ejede Vejlegård og »bestod det nu for mig at meddele ham transporten«.

Da Peter Hansen ikke vidste, at Jens Lassen ejede Vejlegård, underskrev han transporten på tro og love, men nu fortalte han i brevet borgmesteren, at han havde hørt af apoteker Jacob Gotfred Becker i Odense, at Jens Lassen ville kræve ham for 4000 rdl., men han skyldte ikke Jens Lassen så meget som en skilling; han skulle tværtimod have rede penge af Jens Lassen over 1100 rdl., som denne skyldte ham på frøken Christianes vegne. Da han nu så – skrev han – at han havde »farlige folk for min hånd udi i de herrer Lassener«, så bad han borgmesteren hjælpe sig med at afværge sådan »onde foretagender«; endvidere skrev han, at Jens Lassen for to år siden havde sendt ham en regning på 3000 rdl.; den havde han dog ikke reageret på, men han påtænkte at ville tale med Jens Lassen derom, når han kom til Fyn, men endnu var det ikke blevet til noget med denne rejse. Til sidst i brevet udtaler Peter Hansen håbet om, at Niels Hansen vil hjælpe ham, »at dette ondskab og bedrageri måtte dæmpes, og at retfærdighed måtte komme for lyset«.

Foruden dette brev fremviste sagføreren et andet af Peter Hansens breve til borgmesteren i Helsingør, dateret Hamburg d. 14. marts 1673. Heri meddeler han Niels Hansen, at frøken Christiane sl. Hannibal Sehesteds oprindelig skyldte ham 2000 rdl. Dette beløb var blevet reduceret ved, at Jens Lassen havde udgivet sin obligation på den sl. frøkens vegne, og den var nu i forvaring hos Hans Knudsen. På denne obligation var der i Viborg blevet betalt en termin af Niels Lassen, samtidig med at Peter Hansen udgav transporten. »Jeg havde troet,« skriver Peter Hansen, »at det havde været et oprigtigt værk og væsen, hvad som sket er, og det foruden arg og list, men nu erfarer jeg langt anderledes og lærer at kende verden på min alderdom.« Han slutter brevet med at anmode Niels Hansen om fortsat støtte og fastslår endnu en gang: »Jeg har aldrig haft Vejlegård til underpant af Hannibal Sehesteds sl. frøken, men alt, hvad passerede, er alt af Jens Lassen«.

Den 12. august 1679 afgjorde Højesteret sagen. Kommissionens dom

blev kendt ved magt. Peter Hansen skulle efterkomme sin udgivne revers, og hvis han ikke kunne det, skulle han betale Jens Lassen 40 rdl. for hver td. htk. i gården og det »tilliggende gods« samt rente, men han fik fri regres til Jens Lassen.

Hvad var formålet med Jens Lassens økonomiske transaktioner? Ville han ved hjælp af Peter Hansen skaffe sig Vejlegård, eller er der blot tale om et forsøg på groft bedrageri? Både over for kommissionen og i Højesteret hævdede Peter Hansen, at Jens Lassen frivilligt havde påtaget sig at betale frøken Christianes gæld til ham på 1500 rdl., og i den anledning havde Jens Lassen d. 13. januar 1667 udstedt en obligation til ham med forpligtelse til at betale kapital og rente til 20. dags jul 1668 og 1669.

Tidligere havde frøken Christiane som sikkerhed udleveret nogle kufferter og skrin til Peter Hansen, og dem udleverede han nu til Jens Lassen på dennes anmodning og gav ham desuden breve og dokumenter vedrørende frøken Christianes gæld på de 1500 rdl. Derefter var der foregået nogle forhandlinger mellem frøken Christiane og Jens Lassen, hvis indhold Peter Hansen ikke havde noget kendskab til, og den 20. februar 1667 udstedte frøken Christiane et skøde på Vejlegård med noget bøndergods til Peter Hansen; dette skøde er til vitterlighed underskrevet af Bendix Hans v. Buchwald til Langesø,³⁰ og det blev d. 6. marts 1667 læst og protokolleret på Fynbo landsting. Dette skøde, påstod Peter Hansen, blev »mig uafvidende og i mit navn« udgivet og »uden mit vidende læst og protokolleret.« Peter Hansen fik aldrig skødet udleveret; endnu i 1679 havde Jens Lassen det, og Peter Hansen så det først i 1674, da det blev fremvist for kommissionen, og han har formentlig først hørt om det i Viborg i januar 1668. Der var andre, der var uvidende om dette skøde på Vejlegård; det var frøken Christianes arvinger, der først hørte om det og så det under kommissionens behandling af sagen i 1674.

Vi ved ikke, under hvilke omstændigheder dette skøde blev læst og protokolleret. Jens Lassen var siden sommeren 1661³¹ landsdommer på Fynbo landsting; at indføre skødet i landstingets skøde- og panteprotokol var landstingsskriverens opgave. Landstingsskriver i 1667 var Jørgen Christensen Naur, men på grund af legemlig svaghed mødte han ikke på landstinget i 1667 og havde derfor overladt bestillingen til den tidligere ridefoged på Bramstrup Herman Hermansen Zwolen³², der i marts 1667 fik bestillingen som landstingsskriver, men allerede efter et par års forløb

blev han afsat på grund af misrøgt af embedet. Hans efterfølger fik først efter 4 års forløb breve og dokumenter vedrørende landstinget udleveret af Herman Hermansen, og efterfølgeren konstaterede, at der var store mangler i skøde- og panteprotokollen, og at der manglede koncept og kopibøger.³³

Når frøken Christianes arvinger var uvidende om skødet af 20. februar 1667, var årsagen formentlig den, at der på den tid var et meget dårligt forhold mellem Frøken Christiane og hendes svigersøn, greve Wedell; lige til hendes død i 1670 lå de i proces med hinanden.³⁴

I sit brev til borgmester Niels Hansen af 14. marts 1673 skriver Peter Hansen: »Jeg har aldrig haft Vejlegård til underpant af Hannibal Sehesteds sl. frøken, men alt, hvad passerede, er alt af Jens Lassen«. Hvis Peter Hansen skulle have haft Vejlegård som underpant, så kan det kun være i tidsrummet 20. februar til 10. september 1667. Der er intet skriftligt bevaret, der beviser, at Peter Hansen har ejet Vejlegård. Man kunne have ventet, at frøken Christianes skøde på Vejlegård var blevet udstedt som sikkerhed til Jens Lassen, der jo på hendes vegne havde forpligtet sig til at betale 1500 rdl. til Peter Hansen. Peter Hansen skal måske blot betragtes som stråmand for Jens Lassen, og sådan synes kommissærerne i Hannibal Sehesteds bo også at have betragtet ham, da de i 1667 på grevindens vegne forespurgte Jens Lassen, om han ville være tilfreds med, »at Vejlegård m.m., der var skødet til Peter Hansen i Hamburg, og hvori Jens Lassen var berettiget« blev udlagt til nogle kreditorer, der ville overtage hovedgård og bøndergods.

Som vi ved, havde frøken Christiane fået kongelig tilladelse til at udlægge jordegods til sine kreditorer under forudsætning af, at disse »ikke rejste begrundede krav om betaling i rede penge.« Samtidig bad kommissærerne Jens Lassen om at udlevere frøken Christianes skøde. Jens Lassen indvilligede som nævnt i udlægget, men han selv ville have rede penge eller beholde skødet. Ifølge kommissærernes skøde af 10. september udlagde de Vejlegård, 36 td. htk., og 328 td. htk. bøndergods til kreditorerne. Som nævnt havde Peter Hansen i februar 1667 fået skøde på Vejlegård, ca. 37 td. htk., samt lidt bøndergods, men han nævnes ikke blandt kreditorerne; ham synes kommissærerne ikke at anerkende, men derimod Jens Lassen.

Et halvt år efter mødtes Peter Hansen i Viborg med Niels Lassen, der

betalte en termin på Jens Lassens obligation af 13. januar 1667, og derefter fortalte Niels Lassen, at hans broder ejede Vejlegård og bad Peter Hansen om at give sig frøken Christianes transport, der lød på Peter Hansen. Peter Hansen, der vidste, at Jens Lassen ikke ejede Vejlegård, udgav sin forskrivning til Jens Lassen, dat. Viborg d. 30. januar 1668, på Vejlegård og gods, som var udlagt til ham ved skøde af frøken Christiane. For retten forklarede Peter Hansen, at han udgav sin forskrivning til Jens Lassen ud fra den forudsætning, at han fik grevindens skøde og nøjagtig betaling af Jens Lassen for så meget gods, hans fordring lød på. Når det skete, kunne han let skøde Jens Lassen godset, som »mig i betaling var overdraget«.

På grund af denne forskrivning krævede Jens Lassen i 1679 Vejlegård af Peter Hansen eller betaling af 6200 rdl. Dette kunne han gøre, fordi der hverken i skødet af 20. januar 1667 eller i forskrivningen af 30. januar 1668 nævnes noget som helst beløb, ej heller at den sum, for hvilken Vejlegård var udlagt til Peter Hansen, var 1500 rdl.

Da Peter Hansen ikke var i stand til at fremlægge dokumenter, der kunne svække forskrivningen af 30. januar 1668, gik det ham i 1679 som i 1664. Han blev dømt til at efterkomme sin forskrivning. Gård og bøndergods havde Jens Lassen ansat til 45 rdl. pr. td. htk., men det blev som nævnt af Højesteret nedsat til 40 rdl. pr. td. htk.; ganske vist fik Peter Hansen regres til Jens Lassen, men måtte konstatere, at han på sine gamle dage var faldet i røvehænder, at han i de »herrer Lassener« havde »farlige folk for min hånd.«

Som omtalt havde Jens Lassen under Svenskekrigen 1657–60 forstrakt kronen med store summer, og han var ved fredsslutningen en af statens store kreditorer; som de øvrige storleverandører fik han i 1660'erne sine fordringer godtgjort i krongods. Dalum kloster, St. Knuds kloster og Hindsgavl blev udlagt til ham samt en hel del strøgods på Fyn og i Jylland, ialt 3986 td. htk. Han var en hensynsløs kapitalist og en hård godsejer, hvis livsvej er brolagt dels med processer med hans bønder og forretningsforbindelser og dels med injurieproceser. I august 1661 var han blevet landsdommer på Fyn, men dette embede mistede han i 1679, samme år som Højesteret dømte i sagen mellem ham og Peter Hansen. Der var i årenes løb indløbet så mange klager over hans sætten-sig-over-loven, at stiftamtmand Erik Banner henvendte sig til kongen

med klage dels over, at Jens Lassen ved soldaterudskrivning skaltede og valtede med sine bønder, som det passede ham, og dels over, at han tillod sig at opkræve mere i skat hos bønderne og yderligere forlangte højere retsgebyrer, end forordninger og love hjemlede. Stiftamtmanden fandt, at det nærmest måtte karakteriseres som majestætsfornærmelse at pålægge fattige folk ekstrabyrder uden kgl. ordre. Erik Banners klage viste sig berettiget, og den 22. oktober 1679 fungerede Jens Lassen for sidste gang som landsdommer på Fynbo landsting.³⁵

Året efter fandt den store revisionskommission, at Jens Lassen hørte til de store leverandører, der i 1657–60 havde bedraget kronen, og han blev dømt til at tilbagebetale 163.000 rdl., og i 1681 blev der gjort udlæg i hans fynske godt for 134.000 rdl.³⁶

Noter

1. Birthe Andersen: Adelig opfostring Kbh., 1971, 78 f.
2. Åge Fasmer Blomberg: Odense Bys Historie. De magre år, Odense 1980, 34 f., 46 f., 117 ff.
3. Johan Jørgensen: Patriciat og Enevælde i Hist. Medd. om Kbh. 1963, 19, 50.
4. Se note 2. f. 51 f.
5. Bircherods dagbog v. Molbech, Kbh., 1846, 100 30/4 og 29/5 1665.
6. Reg. 107 Højesterets dombog 1675, f. 1012 ff., 26/7 1675.
7. Som note 2. s. 74.
8. Arb., Fy. 1977 36 ff.
9. Som note 2 s. 89.
10. Brandts udtog af St. Knuds kirkebog 27/7 1666.
11. Som n. 6.
12. D.K. C 13 Conc. og Indl. t. Fy. T. 1673 nr. 31, Wedellsborg, 24/8 1673.
13. D. K. C. 12. Fy. T. 1671–78, f. 87, nr. 31, 18/12 1673.
14. Som n. 6.
15. DK C 13 Conc. og Indl. t. Fy. T. 1674 nr. 9, Odense 22/3 1674.
16. DK C 12. Fy. T. 1670–86, f. 91 nr. 9 14/4 1674.
17. Fynbo Ldstg. sk. o. ptppt. 2, f. 1, 4/9 1661.
18. Do. 3 1661–67, f. 35, Odense 20/2 1667, læst 6/3 1667.
19. Som note 6.
20. Som n. 2 s. 51 ff.
21. Do. s. 79.
22. Wedellborg birks tgbg. 1673–82, f. 53, 19/9 1674.
23. Do. f. 59, 14/11 1674.
24. Reg. 107 Højesteret stævnings-protokol 1675 f. 33 nr. 31, 27/10 1674.

25. Do. dombog 1679 II. F. 217 FF, 12/8 1679.
26. Fynbo Ldstg. sk. – o. panteprot. IV 1667–71, f. 13. Kbh. 10/9 1667 læst 16/10 1667.
27. Do. f. 52, dat. 30/8 1669, læst 15/9 1669.
28. Hans Knudsen: Lundegaard stiftelse 1754–1929 Odense 1929.
29. Trap: III¹, 5. udg. 1953, 32.
30. D.Sl. O Herg. II Kbh. 1943, 572 f.
31. Som n. 2. s. 305.
32. Sv. Larsen: Stud. o. Det fy. rådsaristokrati II, Odense 1965, 134 f.
33. Som n. 2. s. 307 f.
34. Årb. Fy. 1977, 140 ff.
35. Som n. 2. s. 305 f.
36. Carl S. Christiansen: Den store revisionskommission i H. T. 7: 4, 1902–14 60–66.